

Станіслав О. В.,

Волинський національний університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк

СТИЛІСТИЧНА ФУНКЦІЯ АРТИКЛЯ У ГАЗЕТНОМУ ЗАГОЛОВКУ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ ПРЕСИ)

У статті розглядаються стилістичні особливості вживання артикля у газетному заголовку та з'ясовуються його прагматичні функції.

Ключові слова: *артикль, стилістична функція, прагматичний вплив, газетний заголовок.*

The article deals with stylistic peculiarities of the use of the article in a newspaper headline. His pragmatic functions are examined.

Key words: *article, stylistic function, pragmatic influence, newspaper.*

У сучасній французькій мові спостерігається все більш зростаюча роль такої морфологічної одиниці як артикль, що слугує для вираження граматичних категорій іменника. За словами Р. Жоржена, артикль – це маленьке, скромно затаєне перед іменником слівце, що володіє значно ширшим значенням, аніж здається на перший погляд, а тому про нього можна писати товсті книжки [7, с. 86]. Ми повністю поділяємо думку лінгвіста, адже, насправді, у порівнянні з творами середньовіччя, древніми текстами, які демонструють архаїчний стиль, що характеризується невживанням артикля, граматична система артикля сучасної французької мови постійно збагачується, з'являються нові семантичні, стилістичні, текстоутворюючі можливості цього детермінатива.

Предметом дослідження нашої статті став аналіз стилістичної функції артикля у газетному заголовку на матеріалі французької преси. **Актуальність** звернення до даної проблематики обумовлена стійким інтересом мовознавців до вивчення питань функціонального навантаження детермінативів у сучасній французькій мові загалом та необхідністю дослідити особливості вживання артиклів у газетних заголовках зокрема.

Переслідуючи **цілі**, поставлені в нашій роботі, ми вважаємо за доцільне з'ясувати, насамперед, функціональне призначення газетного заголовка, способи його побудови та оформлення.

Особливостям композиційної структури заголовка присвячено чимало досліджень. Зазвичай, під заголовком розуміють комунікативну одиницю, яка знаходиться у препозиції до тексту, є його назвою, семантично окреслює його зміст, синтаксично та графічно оформлена: завжди друкується іншим шрифтом, стоїть від першого абзацу на більш або менш значній відстані [2, с. 70]. Дослідження з лінгвістики тексту дозволяють розглядати заголовок як органічну частину тексту, як один із його найважливіших текстоутворюючих та текстооформлюючих елементів. Заго-

ловок як перший знак тексту відіграє важливу роль у створенні інтегрованої цілісності тексту [5, с. 63]. Узагальнюючи теоретичні напрацювання у даній царині, вкажемо лише, що заголовок виступає актуалізатором практично всіх текстових категорій – категорії інформативності, модальності, завершеності, розчленованості, зв'язності, категорії перспекції, локально-темпоральної віднесеності, антропоцентричності тощо.

Щодо функціонального значення газетного заголовка, то воно полягає у семантичній репрезентації тексту, тобто в представленні найважливішої актуальної та прагматичної інформації, оскільки газету часто читають по заголовках. Як зазначає Кухаренко В. А., заголовок має колосальну енергію туго згорнутої пружини. Розкриття цієї згортки, використання всієї цієї енергії починається з очікування знайомства з текстом, з формування установки на його прочитання [3, с. 97]. Отже, власне з заголовка відбувається і актуалізація категорії прагматичності, тобто впливу на майбутнього читача з метою залучити його, зацікавити, переконати в необхідності прочитати матеріал.

Спостережено, що роль такого формального граматичного актуалізатора у заголовку газетної статті може відігравати артикль (або його відсутність) у сполученні з іменником. Варто відзначити, що значний вплив на еволюцію мови, а відтак і на переосмислення функцій артикля, має розвиток художньої літератури. Мова сучасної французької літератури тяжіє до спрощення, а така граматична одиниця, як артикль, розширюючи своє лексичне значення, віддаляється певним чином від класу службових частин мови [8].

Зазвичай, якщо іменник ужитий без артикля, то він вказує лише на загальне поняття. Якщо іменник супроводжується артиклем, то поняття, позначене ним, переходить у розряд реального об'єкта. Іменник, що оформлений неозначеним артиклем, вказує на один предмет із абстрактної множини предметів (функція виділення), а іменник з означеним артиклем, традиційно, позначає уже згадуваний предмет або єдиний можливий предмет у певній ситуації (функція ідентифікації). Отже, у залежності від значення іменника артикль виконує різні функції – синтаксичну (актуалізація іменника в реченні), семантичну (вираження означеності / неозначеності) тощо.

Як бачимо, граматичне значення артикля у сучасній французькій мові є багатогранним. Однак, не лише граматичні правила диктують уживання того чи іншого артикля або ж його відсутність. У випадках, коли граматична норма мови, за словами Морен М. К. [4, с. 200], допускає у даному контексті вибір артикля, звертання до однієї або ж до іншої його форми може створити додатковий експресивно-змістовий ефект. Власне таким чином реалізується стилістична функція артикля, розкривається весь його потенціал у морфологічному сенсі. Інакше кажучи, відбувається семантичний зсув, переосмислення значення слова.

Проаналізуємо приклади:

Internet attaque le DVD (Ça m'intéresse, 2009, №277).

Dents sensibles ? Brossez-les ! (Le français dans le monde, 2010, №436).

Manuscrits du Mont-Saint-Michel (Le français dans le monde, 2010, №436).

Опущення артиклів у газетних заголовках пов'язане як з прагненням журналістів до короткого викладу своїх думок, так і з функціональною специфікою заголовка та тією роллю, яку відіграє в ньому артикль. Призначення заголовка полягає в тому, щоб лише вказати на подію, маркувати її, а не розповісти. Розглянуті нами приклади, а перелік їх можна продовжити, дають можливість стверджувати, що іменник, ужитий у заголовку без артикля, позначає не конкретний предмет, а лише називає його через поняття. Таким чином, відсутність артикля в газетних заголовках використовується з метою заінтригувати читача, спонукати його до прочитання, тобто має конкретні прагматичні цілі.

Порівняймо газетні заголовки, оформлені означеним та неозначеним артиклями, коли є можливість взаємовиключаючого вживання означеного / неозначеного, означеного / нульового, неозначеного / нульового артиклів з одними і тими ж іменниками, тобто коли реалізується стилістична можливість цієї службової одиниці.

Означений артикль у заголовку газетної статті розвиває, уточнює, доповнює або ж повторює відоме, вказує на виділення предмета з класу однорідних предметів:

Le nouveau roman de Pablo Coelho (Ça m'intéresse, 2009, № 277).

Le retour des maladies oubliées (Le français dans le monde, 2010, № 436).

Les vraies chiffres des victimes de la route (Le français dans le monde, 2010, № 436).

Окрім того, означений артикль може вживатися з емпатичним відтінком, підкреслюючи повноту якості:

Les beaux dimanches des politiques (Le français dans le monde, 2010, № 436).

Le boom du marché des rencontres (Ça m'intéresse, 2009, № 277).

La force d'un destin (Ça m'intéresse, 2009, № 277).

Значення неозначеного артикля – класифікація, тобто вираження приналежності предмета, названого іменником, до класу однорідних предметів, вияв частини численності, неповноти якості. Як зазначає Вайнрих Х., неозначений артикль може також вказувати на специфічну особливість предмета, явища: порційність, конкретний прояв, інтенсифікацію, неодноразовість [1, с. 375]:

Un nouveau gène (Le monde 2, 2010, № 1).

Un bond extraordinaire du commerce (Le monde 2, 2010, № 1).

Un sol particulièrement sec (Ça m'intéresse, 2009, № 277).

Звернемо увагу на те, що властивості артиклів у повному обсязі можуть бути виявлені лише на рівні цілого тексту, тому що категорія означеності / неозначеності набуває функції розподілу інформації тільки в тексті. Аналіз прикладів показав, що неозначений артикль слугує сигналом наступної ін-

формації. Він не просто вводить невідоме, нове поняття – рему, вказує на неінформованість комунікантів, а й сигналізує про появу необхідної інформації у посттексті, викликає почуття очікування, вимагає продовження [6, с. 17]:

Un baccalauréat bilingue gène (Le monde 2, 2010, № 1).

Une valeur universelle exceptionnelle gène (Le monde 2, 2010, № 1).

Une autre télé pour les jeunes (Ça m'intéresse, 2009, № 277).

Означений артикль, навпаки, вказує на інформованість комунікантів щодо певного поняття, спрямовує увагу читача до попередньої інформації, до набутого досвіду :

Les châteaux : de coûteuses richesses culturelles gène (Le monde 2, 2010, № 1).

L'avenir d'un glorieux passé français (Ça m'intéresse, 2009, № 277).

La pédagogie, une affaire de recette gène (Le monde 2, 2010, № 1).

Отже, відсутність артиклів у газетних заголовках слугує засобом презентації подій у перспективі, вживання означеного артикля виконує ретроспективний зв'язок між заголовком та повідомленням, а використання неозначеного артикля обумовлене видільною функцією.

Підсумовуючи, можна висловити думку про те, що артикль, будучи детермінативом іменника, в газетному заголовку може виконувати не лише певні граматичні функції, але й нести конкретне стилістичне навантаження, здійснюючи тим самим прагматичний вплив на читача. Аналіз прикладів засвідчив, що у ряді випадків стилістична функція артикля з комплементарної стає конститутивною, головною, чим збагачується, видозмінюється сама граматична система цієї службової частини мови.

Отже, проведене дослідження дозволяє поновити і поглибити наукові знання в галузі стилістичного використання такої морфологічної одиниці як артикль. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в стилістичному аналізі інших детермінативів сучасної французької мови на матеріалі текстів різних жанрів.

Література:

1. Вайнрих Х. Текстовая функция французского артикля // Новое в зарубежной лингвистике. – М.: Прогресс, 1978. – Вып. 8. – С. 370-387.
2. Вербин А. А. Артикль в газетном заголовке // Иностранные языки в школе. – 1984. – №2. – С. 69-72.
3. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 272 с.
4. Морен М. К., Тетеревникова Н.Н. Стилистика современного французского языка. – М.: Высшая школа, 1970. – С. 199-206.
5. Сыров И. А. Функционально-семантическая классификация заглавий и их роль в организации текста // Филологические науки. – 2002. – №3. – С. 59-68.
6. Шендельс Е. И. Грамматика текста и грамматика предложения // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 4. – С. 16-21.
7. Georgia R. Difficultés et finesses de notre langue. – P.: Larousse, 1979. – 124 p.
8. www. RusFil.com